

■ تاریخ ادبیات

- ۱- کدام عبارت، معرف «نجم‌الدین رازی» (معروف به نجم دایه) است؟ (۰/۲۵ نمره)
- ۱) در خلال موضوعات کتاب مرصادالعباد از احادیث، آیات و اشعاری از خود و دیگران بهره برده است.
۲) وی از نوجوانی به کارهای دیوانی پرداخت و در سفرهای متعددی حضور داشت و اطلاعات فراوانی درباره تاریخ مغولان کسب کرد که موجب تألیف کتاب تاریخ جهانگشا شد.
- ۲- نام شاعر یا نویسنده هریک از آثار زیر که در دوره سبک عراقی می‌زیسته است را روبه‌روی آن بنویسید. (۰/۵ نمره)
- الف) اخلاق‌الاشرف
ب) نفحات‌الانس
- ۳- کدام‌یک از موارد زیر، نادرست است؟ (۰/۲۵ نمره)
- ۱) بیت زیر یکی از شاهکارهای صائب تبریزی در حیطة ذوق و اندیشه است:
ریشه نخل کهنسال از جوان افزون‌تر است بیشتر دلبستگی باشد به دنیا پیر را
- ۲) هم‌زمان با رشد ادبیات در هند، اصفهان نیز که پایتخت و محل اجتماع شعرا و فضلا بود، از دیدگاه ادبی توسعه یافت.
۳) وابسته نبودن شعر به دربار و از بین رفتن طبقه مدیحه‌سرایان درباری در قرن یازدهم باعث شد که طبقات و گروه‌های بیشتری مدعی شعر و شاعری شوند.
- ۴) کلیم کاشانی معروف‌ترین شاعر سبک هندی و از پرکارترین شاعران فارسی‌زبان است.
۵- ابیات زیر، سروده کدام شاعر قرن هشتم و عصر سربداران است؟ (۰/۲۵ نمره)
- مــــرد آزاده در میــــان گــــروه گرچه خوش‌خو و عاقل و داناست
محتــــرم آنگهــــی توانــــد بــــود که از ایشان به مالش استغناست
وان که محتاج خلق شد، خوار است گرچه در علم، بوعلی‌سیناست
- ۵- درستی یا نادرستی گزاره‌های زیر را تعیین کنید. (۰/۵ نمره)
- الف) سبک شعر وحشی بافقی حد واسط سبک دوره خراسانی و دوره بعد یعنی سبک هندی است و واقع‌گرایی شاخصه اصلی آن است.
ب) شهرت محتشم کاشانی در سرودن شعر مذهبی، به‌ویژه قالب ترکیب‌بند است.
- ۶- در قرن دهم، زبان فارسی که در شبه قاره هند استحکام و استقرار لازم را به‌دست آورده بود، همه‌گیر و رسمی شد و تا زمان حاکمیت استعمار در هند زبان رسمی آن دیار بود. (۰/۲۵ نمره)
- سبک‌شناسی
- ۷- کدام توضیح، مصداق بیت زیر است؟ (۰/۲۵ نمره)
- رفت آن مسکین و سالی در سفر در فراق دوست سوزید از شرر
الف) «در» به‌جای «اندر» در حال جایگزین شدن است و نیز واژه‌های «ایدون، ایدر، آبا، آبر و...» بسیار اندک به‌کار می‌روند.
ب) به‌کارگیری حرف نشانه «مر» در کنار مفعول جمله کم شده است.
- ۸- کدام‌یک از گزینه‌های زیر درباره ویژگی‌های زبانی، ادبی یا فکری شعر در دوره سبک هندی درست است؟ (۰/۲۵ نمره)
- ۱) یکی از دلایل حذف ویژگی‌های سبکی زبان جدید در آثار این دوره، حملات پی‌درپی بیگانگان (مغولان، تیموریان و ازبکان) به ایران بود.
۲) یکی از مشخصه‌های ادبی دوره سبک هندی، کاربرد ردیف‌های طولانی و بدآهنگ در شعر است؛ برای مثال: خواهم شدن، می‌شود پیدا، می‌برد مرا، دیگر است و...
۳) شاعران این دوره برای مضمون‌سازی از هر پدیده‌ای در عالم طبیعت یا هر موضوعی در قلمرو ذهن استفاده کرده‌اند؛ اما آثار آن‌ها همه در سطح باقی مانده و به خلق آثار بزرگی چون شاهنامه فردوسی، مثنوی مولوی یا آثار عطار، سنایی و نظامی منجر نشده است.
۴) تاریخ‌نگاری این دوره از جمله عرصه‌هایی بود که از این حادثه بزرگ متأثر گردید؛ چونان که تواریخ عمومی این دوره در کنار نهادهای سیاسی و فرهنگی صفویه در جهت نهادینه کردن فرهنگ تشیع گام برداشتند.
- ۹- با توجه به متن زیر، به سؤالات پاسخ دهید. (۰/۵ نمره)
- «از طبقه علّیه شعرا که ناظران مناظم سخن‌پیرایی و پیرانه‌بندان سلسله معنی آرایبی‌اند در آن هنگام در اردوی معلّان و ممالک محروسه، شاعران سخنور و سخنوران بلاغت‌گستر بی‌شمار بودند. در اوایل حال حضرت خاقانی جنت‌مکانی توجه تمام به حال این طبقه بود.» (اسکندر بیگ ترکمان)
- الف) آنچه در ترکیب «ممالک محروسه» به تقلید از عربی مشاهده می‌کنیم، چه مطابقتی است؟
ب) در عبارات «ناظران مناظم سخن‌پیرایی» و «پیرانه‌بندان سلسله معنی آرایبی» از چه ویژگی زبانی شاخصی برای تمجید از بزرگان بهره گرفته شده است؟

- ۱۰- درستی یا نادرستی گزاره‌های زیر را تعیین کنید. (۰/۵ نمره)
الف) قالب مسلط در دوره سبک هندی، به ظاهر مثنوی است؛ اما مثنوی‌ای که تکرار قافیه در آن امری طبیعی است. دلیل این ویژگی آن است که شاعر این سبک در حقیقت تک‌بیت‌گو است؛ یعنی قالب حقیقی شعرش مفردات است.
ب) در سبک دوره عراقی، ذهن‌گرایی جای واقع‌گرایی دوره خراسانی را گرفته است.
- ۱۱- در بررسی سبک‌شناسی شعر زیر، هر گزاره مربوط به کدام‌یک از سطوح «زبانی، ادبی یا فکری» ادبیات دوره عراقی است؟ (۰/۵ نمره)
آن یکی آمد در یاری بزد
گفت من؛ گفتش «برو هنگام نیست»
خام را جز آتش هجر و فراق
الف) لغات عربی در این شعر کاربرد پیدا کرده‌اند.
ب) مفهوم «فراق» که در تقابل با موضوع «وصال» دوره خراسانی می‌باشد، بیان شده است.
■ موسیقی شعر
- ۱۲- نوع وزن هریک از ابیات زیر را مشخص کنید (همسان تک‌لختی - همسان دولختی). (۰/۷۵ نمره)
الف) سوزد مرا، سازد مرا، در آتش اندازد مرا
ب) سلسله موی دوست، حلقه دام بلاست
ج) باغ سلام می‌کند، سرو قیام می‌کند
وز من رها سازد مرا، بیگانه از خویشم کند (رهی معیری)
هر که در این حلقه نیست، فارغ از این ماجراست (سعدی)
سبزه پیاده می‌رود، غنچه‌سوار می‌رسد (مولوی)
- ۱۳- وزن کدام مصراع در مقابل آن درست نوشته شده است؟ (۰/۲۵ نمره)
الف) یک عمر دور و تنها، تنها به جرم اینکه
ب) ای نفس خرم باد صبا
او سرسپرده می‌خواست، من دل سپرده بودم (مفاعیلن فاعیلن فاعیلن)
از بر یار آمده‌ای، مرحبا (مفتعلن مفتعلن فاعیلن)
- ۱۴- هر کدام از نمونه‌های زیر، با کدام وزن‌واژه یا رکن شعری مطابقت دارند؟ (۰/۵ نمره)
الف) نمی‌دانم
ب) برنیارد
- ۱۵- با توجه به بیت زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. (۱/۵ نمره)
هان ای دل عبرت‌بین، از دیده عبرت‌کن هان
الف) مصراع دوم بیت را طوری تقطیع هجایی کنید که وزن آن «مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن» باشد.
ب) اگر هجاها را به شیوه «چهارتایی - سه تایی» دسته‌بندی کنیم، چه وزنی به دست می‌آید؟
ج) در وزن دوری میانه هر با درنگ و مکتبی آشکار همراه است. در خوانش هم این گسست آوایی باید رعایت شود.
- ۱۶- مرز پایه‌های آوایی در کدام مورد به درستی رعایت نشده است؟ (۰/۲۵ نمره)
۱) «زبانم را بیانی آتشین ده»
ز با نم را | ب یا نی آ | ت شین ده
۲) «سیرش نخواهد رهایی ز بند»
آ سی رش | ن خا هد | ر ها یی | ز بند
۳) «جفت بدحالان و خوشحالان شدم»
جف ت بد | حا لا ن خش | حا لان ش دم
۴) «چه غم دیوار امت را که دارد چون تو پشتیبان»
چ غم دی وا | ر ام مت را | ک دا رد چن | ت پش تی بان
- ۱۷- با توجه به بیت زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. (۱/۲۵ نمره)
این نغمه محبت بعد از من و تو ماند
الف) اگر این بیت را به صورت «سه تایی - چهارتایی» تقسیم‌بندی هجایی کنیم، وزن آن چه می‌شود؟
ب) شعر در حقیقت حاصل چینش منظم پایه‌های آوایی یا ارکان عروضی است.
- ۱۸- با مقایسه دو شعر زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. (۱ نمره)
۱) ز یزدان دان، نه از ارکان که کوه‌دیدگی باشد
۲) شکر کند چرخ فلک، از ملک و ملک و ملک
که خطی کز خرد خیزد، تو آن را از بنان بینی (سنایی)
کز کرم و بخشش او روشن و بخشنده شدم (مولوی)
الف) در کدام بیت، وزن هر مصراع از چهاربار تکرار رکن «مفتعلن» تشکیل شده است؟
ب) وزن‌واژه معادل پایه آوایی دوم مصراع دوم بیت شماره «۱» را بنویسید.
ج) مصراع اول بیت دوم چند رکن دارد؟

۱۹- وزن متناسب با هر بیت ستون اول را از ستون دوم پیدا کنید. (نام یک وزن در ستون دوم اضافه است). (۰/۵ نمره)

ستون اول	ستون دوم
الف) ای باد بامدادی، خوش می‌روی به شادی	۱- مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن
ب) زنده به بوی توام، بوی ز من وامگیر	۲- مستفعلن فاعلن مستفعلن فاعلن
	۳- مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن

■ زیبایی‌شناسی

۲۰- همه آرایه‌های ادبی کدام گزینه در بیت زیر دیده می‌شود؟ (۰/۲۵ نمره)

کنار نام تو لنگر گرفت کشتی عشق
بیا که باد تو آرامشی است طوفانی (قیصر امین‌پور)

۱) تشبیه - تناسب - پارادوکس
۲) پارادوکس - استعاره - تشبیه

۲۱- با توجه به نوشته زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. (۰/۵ نمره)

«فرآش باد صبا را گفته تا فرش زمردین بگسترده و دایه ابر بهاری را فرموده تا بنات نبات در مهد زمین بیورده. درختان را به خلعت نوروزی قبابی سبز ورق دربر گرفته و اطفال شاخ را به قدوم موسم ربیع کلاه شکوفه بر سر نهاده.» (سعدی)

الف) ترکیب اضافی (مضاف و مضاف‌الیه) «دایه ابر بهاری» چه نوع تشبیهی را ساخته است؟
ب) مهم‌ترین نوع مجاز آن است که واژه‌های را به دلیل به جای واژه‌های دیگر به کار می‌گیرند. چنان‌که منظور از «فرش زمردین» گیاهان سبزرنگ هستند.

۲۲- آرایه مناسب هر بیت را از کمانک مقابل آن انتخاب کنید. (۰/۷۵ نمره)

الف) سینه خوام شرحه شرحه از فراق
ب) با کاروان حله برفتم ز سیستان
ج) همت مردانه می‌خواهد گذشتن از جهان

۲۳- «مشبه» و «نوع تشبیه» را در سروده زیر معین کنید. (۰/۵ نمره)

زندگی آتشگهی دیرنده پابرجاست
گر بیفروزش، رقص شعله‌اش در هر کران پیداست
ورنه، خاموش است و خاموشی گناه ماست. (سیاوش کسرابی)

۲۴- با توجه به آرایه «مجاز» در بیت زیر: (۰/۵ نمره)

سپید شد چو درخت شکوفه‌دار سرم
وز این درخت همین میوه غم است برم

الف) معنای غیرحقیقی واژه «سر» که در اینجا مدنظر شاعر بوده است را بنویسید.

ب) عبارت «سپید شد» نشانه‌ای در کلام است که ذهن ما را از معنای حقیقی دور می‌سازد و به سوی معنای غیرحقیقی واژه «سر» سوق می‌دهد. به این نشانه، می‌گوییم.

۲۵- در بیت زیر: (۰/۵ نمره)

دامن‌کشان که می‌روی امروز بر زمین
الف) معنای دور «دامن‌کشان راه رفتن» چیست؟
ب) شاعر با بیان مصراع دوم، چه آرایه‌ای را پدید آورده است؟

۲۶- با توجه به بیت زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. (۱/۲۵ نمره)

دگر باره خیاط باد صبا
الف) اگر کلمه «خیاط» را از تشبیه موجود در بیت حذف کنیم، چه نوع استعاره‌ای به دست می‌آید؟
ب) «مشبه‌به» تشبیه مصراع اول را بنویسید.

ج) اگر از دو رکن تشبیه فقط مشبه‌به باقی بماند، چه نوع استعاره‌ای خواهیم داشت؟

۲۷- در بیت زیر، بی‌جان و غیرانسان بودن «عقل» که در جایگاه مشبه‌به قرار گرفته است، موجب پدید آمدن چه نوعی از استعاره پنهان (مکنیه) شده است؟ (۰/۵ نمره)

با عقل گشتم همسفر یک کوچه‌راه از بی‌کسی
شد ریشه ریشه دامنم از خار استدلال‌ها

زمان پاسخ‌گویی: ۸۰ دقیقه

- ۲۸- در هر کدام از ابیات زیر، برای واژه مشخص شده کدام رکن از تشبیه به منظور بیان استعاره مفهوم مورد نظر باقی مانده است؟ (۰/۵ نمره)
- الف) هزار نقش برآرد زمانه و نبود
ب) صبحگاهی سر خوناب جگر بگشاید
- یکی چنان که در آینه تصور ماست
ژاله صبحدم از نرگس تر بگشاید
- ۲۹- در بیت زیر از چه آرایه‌ای بهره گرفته شده و معنای بخشی که زیر آن خط کشیده شده است، چیست؟ (۰/۵ نمره)
- به کس مگوی که پایم به سنگ عشق برآمد
که عیب گیرد و گوید چرا به فرق نیوی
- ۳۰- در کدام گزینه، واژه‌ای وجود دارد که استعاره در آن رخ داده است؟ (۰/۲۵ نمره)
- ۱) عاقل چون خلاف اندر میان آید، بجهد و چون صلح بیند، لنگر بنهد. (سعدی)
۲) به خون خود آغشته و رفته‌اند
چه گل‌های رنگین به جوارها (علامه طباطبایی)
- نقد و تحلیل نظم و نثر
- ۳۱- همه بیت‌های زیر به جز گزینه در بردارنده مفاهیم شعر دوره عراقی است. (۰/۲۵ نمره)
- الف) بر این رزمگه‌شان به جنگ آوریم
ب) نیست به جز عشق در این پرده کس
ج) من مانده‌ام مهجور از او، بیچاره و رنجور از او
د) غمناک نباید بود از طعن حسود ای دل
- خود ای‌در زمانی درنگ آوریم
اول و آخر همه عشق است و بس
گویی که نیشی دور از او، در استخوانم می‌رود
شاید که چو وا بینی، خیر تو در این باشد
- ۳۲- با توجه به سروده زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. (۰/۷۵ نمره)
- خداوند، شـبیم را روز گردان
الف) وزن رکن اول مصراع اول را بنویسید.
ب) در کدام مصراع، تشبیه گسترده دیده می‌شود؟
ج) آهنگ این بیت همسان تک‌لختی است یا دوری؟
- چو روزم بر جهان، پیروز گردان (نظامی)
- ۳۳- در نوشته «نامت در چشمانم / چون لاله، سرخ / چون نسترن، سپید / و مثل سرو، سبز می‌ایستد.» (۰/۷۵ نمره)
- الف) کدام کلمات ادات تشبیه‌اند؟
ب) از «یستادن نام معشوق»، می‌توان به این مطلب پی برد که مشبّه به محذوف، واژه است.
- ۳۴- با توجه به سروده زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. (۰/۷۵ نمره)
- شمع را باید از این خانه به‌در بردن و کشتن
سعدی آن نیست که هرگز ز کمندت بگریزد
الف) فعل «کشتن» که در رابطه با «شمع» آورده شده، به چه معناست؟
ب) قالب شعری‌ای که این دو بیت از آن انتخاب شده‌اند، (غزل - مثنوی) است.
ج) شاعر این ابیات، سعدی، بوستان را در چه قالبی نوشته است؟
- زانکه زنگار از رخس ممتاز نیست
آینه‌ات دانی چرا غمّاز نیست؟
- ۳۵- در بیت زیر: (۰/۷۵ نمره)
- الف) کدام واژه‌ها آرایه «استعاره مصرّحه» را پدید آورده‌اند؟
ب) اگر بیت را تقطیع هجایی کنیم، وزن آن چیست؟
- ۳۶- با توجه به سروده زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. (۰/۷۵ نمره)
- ما ز آغاز و ز انجام جهان بی‌خبریم
الف) آیا در این بیت، مجاز به علاقه مشابهت به کار رفته است؟
ب) منظور از «کهنه کتاب» در مصراع دوم چیست؟
ج) شاعر این سروده، به چه لقبی مشهور است؟